

MAGYAR KÖNYVTÁR

Szerkeszti: Radó Antal.

Ujdonságok:

Egy-egy szám 36 fillér.

875.

BRÓDY SÁNDOR

A kötőrő és egyéb elbeszélések

880—881. DRASCHE-LÁZÁR ALFRÉD

A kutyabőr és egyéb történetek

878—879. ORCZY BÁRÓNŐ

Lady Molly kalandjai

Detektiv-történetek. Ford. Kisléghi Kálmán.

876—877. GAGYHY DÉNES

A székelyek

Hangulatok, mondai és történeti vázlatok.

Kapható: LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál, Budapest, VI., Andrassy-út 21. és minden hazai könyvkereskedésben.

**A kövér nő élete
kinlódás!**

Kigunyolják, kikaszagják, örökös tréfa tárgyát! Minden ember utánafordul, nem tud öltözködni, vendéglőben, kávéházban két széklet kínálnak neki. Egyszerű élet módját nem zavaró kúra segítségével igen rövid időn belül karcsuvá lesz a legkövérebb nő vagy férfi. Csak 1 doboz Maignirt használjon és megkeleti környezetét. — Egy kuraához való doboz **MAIGNIRT** ára K. 6.—. Készíté Palmier G. m. b. H. Berlin. Főraktár: Török József gyógyszerjára, Budapest, Király-utca 12.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet
Budapest, IV. ker., Sütő-utca 2. szám, félemelet. (Deák-tér mellett.)

Hangjegykölcsönzőnk felőlletl a komoly és könnyebb zenefajokat, melyek az ujdonságokkal folyton kiegészítettek.

Előfizetés: 3 óra 15—K, 6 óra 28—K, 12 óra 52—K.

Az előfizetés beérkezéskor megküldjük kimerítő jegyzékünket. Birtosíték 10 K, mely az előfizetés megszűnésekor visszaadatik.

Folyton Ujdonságok. Országos Hangjegykölcsönző Intézet
Budapest, IV., Sütő-utca 2. félem. (Deák-tér mellett)

AZ AÉRO

A repüléssel és léghajózással foglalkozó egyedüli magyar hivatalos folyóirat.

Minden számában érdekes és eredeti fényképfelvételeket közöl. A léghajózás eseményeiről, fejlődéséről és céljairól kitűnő és könnyen érthető népszerű cikkeket tartalmaz.

Különösen figyelemre méltók a léghajózás és repülés hadi alkalmazásáról írott közlemények, valamint az ifjuság számára külön fenntartott kisrepülőgép (modell) rovata.

Mutatványszámokat a kiadóhivatal szívesen küld.
Budapest, I. ker., Retek-utca 46. sz.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten (IV., Egyetem-utca 4.)

MEGJELENT

A VILÁGHÁBORU

Vezérfonal iskolai tanításokhoz és tájékoztató a nagyközönség számára.

A Magyar Paedagogiai Társaság megbízásából szerkesztette

dr. IMRE SÁNDOR

az állami polgáriok. tanítóképzőintézet tanára, egyetemi magántanár.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter támogatásával.

Nagy 8-ad rét, 248 lap.

Ára 8 korona.

E kötet Anyai Dávid egyetemi tanár, Balanyi György főgimn. tanár, Kemény Ferenc reálisk. igazgató, Littke Aurél pedag. tanár, Márki Sándor egyetemi tanár, Pilch Jenő honvédelmi tanácsos, Rác Gyula a főv. Statisztikai Hivatal titkára és a szerkesztő tollából a következő háborús kérdésekről nyújt összefoglalást: a háború világtörténeti előzményei, a hadi események (számos ábrával), az ország belső története a háború alatt, a hadviselő államok földrajza, a háború és a gazdasági élet, a közmívelődés, a társadalmi mozgalmak, a közegészségügy és a háború, a közérkölciség és a háború, elmélkedések a jövőről; befejezésként: szempontok a háborús kérdések iskolai feldolgozására.

Kapható:

Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
Budapest, VI., Andrassy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

48. SZÁM. 1917. (64. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, DECEMBER HÓ 2.

Szerkesztőségi iroda: IV. Városmegy-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.Egyes szám
Ára 60 fillér.

Előfizetési feltételek:

Egészévre...	30.—	korona.
Félévre...	15.—	korona.
Negyedévre...	7.50	korona.

Külföldi előfizetésekre a postálag meghatározott viteldíj is eszolandó.

A FELYONULÓ TÖMEG A VÁROSLIGETI IPARCSARNOK ELŐTT.

A SZOCJÁLDÉMOKRATA PÁRT NOVEMBER 25-IKI BÉKETÜNTETÉSE BUDAPESTEN.

Fülöp ur (Hajdu), Paula (Bayor Gizi), Juhász (Rózsahegy), I. felvonás.

A gróf (Gyenes), Paula (Bayor Gizi), II. felvonás.

MOLNÁR FERENCZ «URI DIVAT» CÍMŰ VIGJÁTÉKA A NEMZETI SZÍNHÁZBAN. — Jolty Gyula főrendel.

SZÍNHÁZ.

«Uri divat»; Molnár Ferencz színdarabja a Nemzeti Színházban.

Molnár Ferencz gyökereiben szentimentális lélek. De egyúttal nagyon éles, fölünyes intelligenciája is, a ki tudja, hogy ez az érzékenység a világ szemében nevéstéses gyöngesség, ezért szégyelli, takargatja s a világot el nem árulná önmagán nyíltsággal. Innen van munkájának alaphangulata: az érzelmesség, a mely önmagán gyönyölgök. Czinikusnak trefál, hogy ne kelljen az egész világ szemeláttára sírva fakadnia. Minden igazán szívből írt munkájának megvan az ebből származó *changeant* színe, folyton váltakozó, a szerint, a mint a szentimentális megindulás válik pillanatra uralkodóvá vagy az önkínzó gyönyölgés.

Ennek felel meg az emberekről való koncepciója is. Magában az egyes ember jó és gyöngéd, de az emberek komiszak, önzök és kiméletlenek. Mindenkinél két arca van: az egyik, a melyet kifelé fordít, torz és durva, a másik, a befelé forduló, szép és lágy. A ki a belső arczát fordítja kifelé, azt megtepi az élet, kigúnyolják és kihaszalják az emberek.

Molnár új darabjának, az *Uri divat*-nak ez a tulajdonképeni tartalma; voltaképen példázat arról, hogy mi a sorsa a jó embernek ebben a gonosz világban. A jó ember jóságával mindenki visszaél, a felesége elszedi a pénzét és faképnél hagyja a boltosságával, a vevői kiméletlenül kihasználják jóságát, a hitelezésre, mindenki a legnagyobb komiszságokat követi el vele, mert tudják, hogy az ő jóságának fogalma sincs a rosszaságról, minden gonoszának megtalálja a maga mentességét és nagyon is gyöngé arra, hogy bárkit is meg tudjon büntetni. Az Igazság és Hamisság ösi meseje ez: a Hamisság elszedi az Igazság pogácsáját, aztán levágja a kezét, lábát, kiszúrja a szemét és ott hagyja az útszélben.

Molnár azonban nem olyan kegyetlen, mint a népmese. Ő a Hamisságot nem tartja ennyire öntudatlanul gonosznak. A jóság magva — mondja ő — ott szunnyad a durva gonoszság rögeitől elborítva, a rosszak lelkében is. Megtépazzák, kifosztják, csúfítják a jó embert, de jósága akaratlanul is hatással van rájuk, mindig érzik a jó ember erkölcsi fölényét s ez zavarba hozza őket, kényelmetlenül teszi nekik komiszságuk elkövetését — van a jóságnak bizonyos szuggesztívója. A jó ember szívéből valami fény ragyog ki, a melynél a rosszak meglátják rosszaságukat és mindenki a maga módja

szerint zavarba jön tőle, a jó Juhász Pétert a felesége és a segítje nem merik csak úgy megcsalni, mint bárki más: szemesítve, szégyenkezve, de be kell neki vallaniok, mit tettek és mit szándékoznak tenni. A segéd ideges, hetyké, szemtelen beszéde vele szemben tulajdonképen csak palástolása annak, hogy teljesen érzi a saját hitványágát, belsőleg meg van alázza önmaga előtt. A jóságnak ezt a szuggesztívóját a második felvonásban mutatja meg igazán a szerző. Két jelenet következik egymásra, mind a kettő azzal indul meg, hogy valaki el akar csapni valakit. Juhász Péternek el kell csapni a züllött irnokot s a jelenet vége az, hogy megszanja, megböcsát neki és keblére öleli. Erre bejön a gróf és haragosan el akarta csapni Juhászt, a ki mikor üzlete tönkrement, igazgatója lett a gróf sajtgyárnak. A jelenet vége az, hogy a gróf megszanja Juhászt, megböcsát neki és keblére öleli. «Magam is Juhász Péterrel lettem» — szítja magát utólag a gróf.

A jóság szuggesztívójának ez a beállítása szerkezeti is fontos. Ez az ellensúly a darabban, nélküle felfordulna az egész. Juhászban — s ez a veszedelem még így sincs egészen kiküszöbölve — a jóság az ostobaság színében tűnik fel. Már a bibliában is az együgyűség színeimája a jóságnak. Hogy a Juhász jósága nem csupán akarátgyöngesség és itélet-hiány, az csak másokra való hatásában mutatkozik meg. De a darab kifejlését is csak ez indokolja meg. Paula, a nagyralátó kis géprólány váratlan szakítása a nagystílus között fényes álmával és visszatérése a divat-üzlet kasszájába, csak úgy magyarázható meg, hogy a Juhász jósága szuggesztívója. A derek Juhász tehát mégis jóságával építi fel új boldogságát: szép, friss feleséget kap s ez az új feleség az üzletét is energikusan fogja rendbehozni. A jó ember végre kiköt a papucs nyugodt révében.

Olyan a Juhász Péter története, mint egy felnőtteknek való mese. Jól esik hallani, örülni, hogy annyi hajszoltatás után a jó ember mégis megkapja jutalmát. Nem zavar túlságosan, hogy a darab tulajdonképen be van fejezve az első felvonással, az író közölte minden mondanivalóját s a többi tulajdonképen már csak utójáték a mi mulattatásunkra. Az írónak új mondanivalót kell keresni, a mi amnyit jelent, hogy a darab a felvonások között más sírre fordul át: többé már nem a Juhász Péter jósága sinjén halad, hanem a Paula körüli szerelmi komédia sinjén. S a mint ezen a sinen tovább fut, megváltozik a tónusa is: a mély-

ségeket fecskeszárnnyal érintő, de mégis érintő finom vigjátékból mindinkább a bohózatos felé fordul. A harmadik felvonásból az eredeti téma, a jóság problémája, már csaknem egészen eltűnik s bohózszerű helyzetek kacsalábad fordul végkifejlésre a darab. Azt a témát, melyet Dosztojevski (*A féltékenyelmű* regényben) a világ-egyetem végtelenségeit tudott kitárni, Molnár nagyon is kécsire fonta össze, úgy, hogy csak egy jó első felvonásra telt belőle. Hogy ezt a darab nézése közben alig vesszük észre, mindvégig élvezettel ülünk helyünkön és a függöny legördültekor szívesen tapsolunk a szerzőnek: az az egyes jelenetek pompás felépítésének és még inkább Molnár rendkívüli megíró művészetének az érdeme. Minden jelenet magában véve kitűnő: a szembenálló alakok egymáshoz való viszonya, distancziája a legnagyobb pontossággal van kimérve, mindig lényüknek azzal az oldalával fordulnak antagonista felé, a melyet a helyzet megkíván és mindig azt a szót mondják ki, a mely az adott helyzetben a leghatásosabb. Az első felvonás jelenetei, mikor a szereplők vevőket szolgálnak ki, közömbös dolgokat beszélnek, árújukat kínálgatják, mialatt mi tudjuk, hogy a legnagyobb izgalom feszítik őket belülről, rendkívüli példái a *váltakozó árammal* dolgozó írásmódnak. A darab egész más áram irányában halad, mint a melyet kívülről látunk, ennek a tudatát az író egy szempillantásra nem enged elhomályosodni bennünk a ezzel szuggesztívójánál a történő dolgok megértését. A levegő is pompásan van megrögzítve: a pesti divatár-üzlet hangulata, a vevők és eladók beszéd-tónusa a családiaság hú.

A szerző írói bravurja mellett a sikerből kiveszi a maga jelentős részét az előadás is. Rendezés, díszlet, a játék tempója elejétől végig kifogástalan. *Rózsahegy* alakítása egyenesen felfedezés: ez a kitűnő színész évtizedek óta be volt fűzve egy konvencionális szerepkör békőiba s most derül ki róla, hogy kitűnő karakterszínész. A színház vezető-ségének nagy érdeme, hogy Rózsahegyit végre felfedezte. *Gyenes* is évek óta legjobb alakítását adja a gróf szerepében: impozáns, előkelő, igazi úr és igazi ember. *Bayor Gizella* ebben az eddigieknél inkább nekivaló szerepben már-már szinte kész művésznőnek mutatkozik. Egészen kitűnők epizód-szerepekben *Pethes* és *Hajdú József*, — az utóbbit a Nemzeti Színház legjobb művészei egyikének tartjuk és nagyon szeretnők már egyszer nagy szerepben is látni.

Schöpflin Aladár.

A CSEHEK.

A Perényi Zsigmond báró képviselő meghatározása nemcsak elmés, hanem találó is. Az annexió nélkül való háborúval szemben a praktikus csehek mottója: a háború nélkül való annexió. Persze nem a szent orosz birodalom, hanem Magyarország rovására, a melynek a testéből Stanek képviselő úr nem is három, hanem tizenhárom vármegyét követel Venczel koronájának. A szám nem végleges. Alkudni is lehet. De csak fölfelé. Ha vérbe nem kóstál, Prágában többet is hajlandók elfogadni.

Mert vérezni, így tapasztalták, a Stanek képviselő úr fajsorsosai, legalább ez újabb időben nem szeretnek. Ők a harcizereken politizálnak. A politikában azonban nagyszerű támadó szellemet mutatnak. A hódító szándék-ról már bizonyosan Nikolaj Nikolajevics is régen és őszintén lemondott. Stanek úr azonban még nem. Sőt, okkal feltehetjük, csak most jött meg hozzá igazán az étvágya.

Szeretni cseh szövetségeseinket akkor se volt sok okunk, a mikor még kevesebb volt az ellenkezőre, mint mostan. Alig van nemzet, a melylyel ritkábban lett volna alkalmunk bár csak egy ideiglenes érzelmi közösségre is kerülni, mint velük. Ellenben se a dürrukriti csata nekik, se az abszolutizmus korszakában játszott szerepük nekünk nem az egyetlen történelmi emlék, a mely minden inkább, mint kellemes vonatkozású.

Mindéz azonban nem lehet ok arra, hogy az okosság parancsáról, a mely minden érdekelt mennyiség józan, tárgyilagossá és igazságos megmérésére tanít, mellőzzük. Tisztán kell látnunk, hogy az oktatlan és természetesen elfogultság nagyon meg ne csalhasson bennünket. Az ellenségeinket éppen olyan jól kell ismernünk, mint a barátainkat.

A legelső, a mit számításba kell vennünk a cseh népek az a tragikus tulajdonsága, hogy: kicsi. Az országa se nagy, de így is több annál, hogy maga tele tudná lakni. A hat milliányi lakosság közül csaknem egészen négy millió a cseh és a magában is tekintélyes német kisebbség mindentűt a határokon a maga fajtájának számban és kultúrában egyaránt hatalmas nemzet-tömegével érintkezik. Venczel fajtája még a maga politikai határai között is egy sziget. Politikai elhelyezkedése tehát szerencsének egyáltalában nem mondható. Politikailag fejlődésképesnek még kevésbé. Mert körü-

lőtte azokat, a magukban szintén elszigetelt, nála számban kisebb vagy kultúrában elmaradottabb népeket, a melyek fölött az előkelőbb rokon, nagyobb erő vagy fejlettebb műveltség jögezmén hegemoniát gyakorolni lenne hivatva, hasztalan keresnek. Egy cseh irredentának adott, természetes vagy történelmi elemei nincsenek. A reneteg orosz birodalom és a mindenható czár egykori presztizsének anyagával Prága nem szolgálhat és soha nem is rendelkezett. Egy súlyos, jelentékeny és ezáltal vonzó cseh hatalom feltételei és lehetőségei egyszerűen nincsenek. Ehhez az az egyetlen eszköze is teljesen hiányzik, a mely magukban kis népeket is aránytalan uralomba tudott emelni. A tenger.

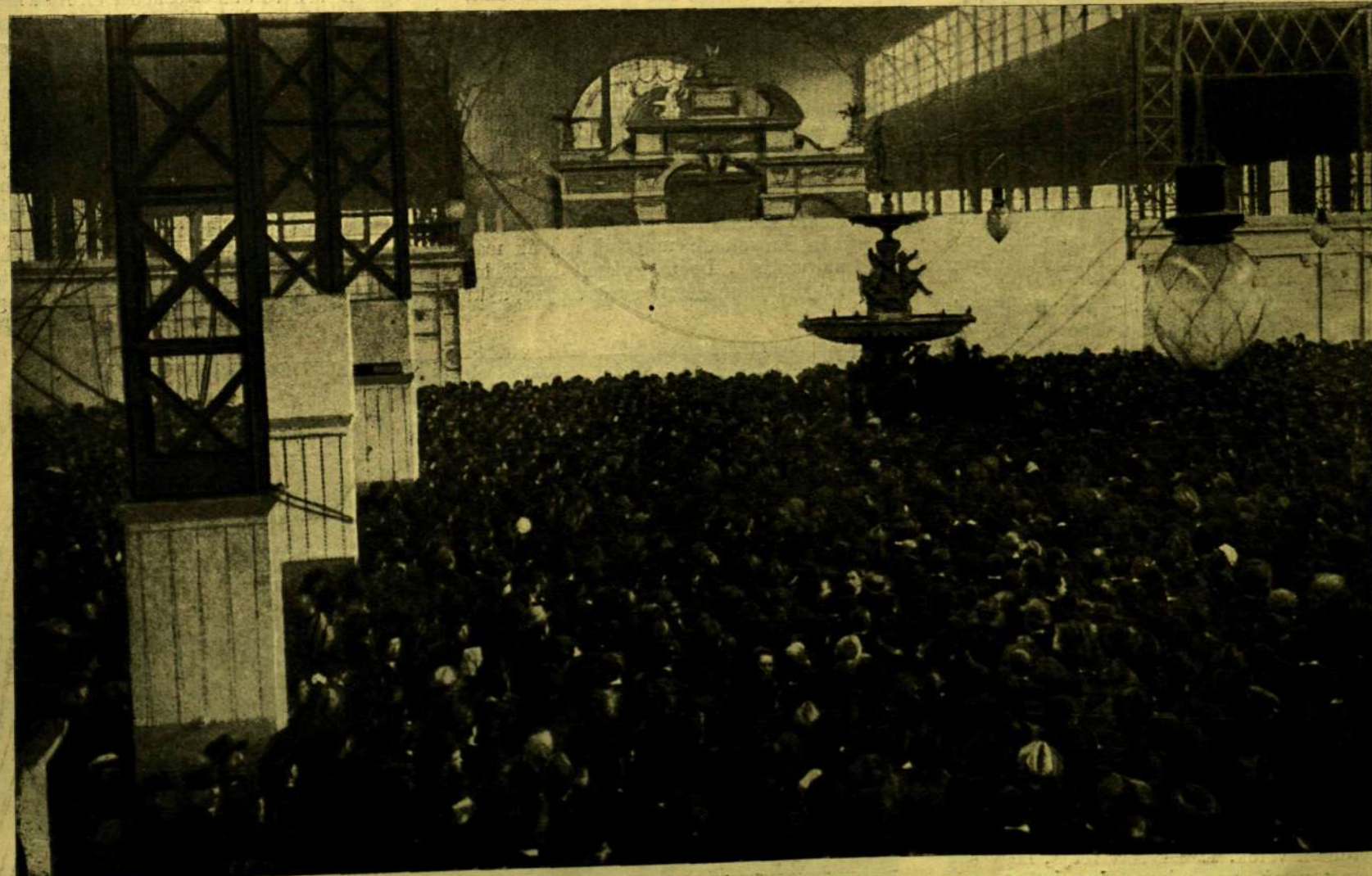
A dürrukriti katasztrófa adott történelmi mennyiségek logikus kikövetkeztése volt, a mely által a valóság törvényei érvényesültek. Egy önálló, sőt hatalmi becsülvágyal teljes Csehország, ott, a hol van, meg nem állhatott és ha a kis nemzetek biztosságának uralomra jutó jelszavában valamikor talán meg is állhatna, csak kisebb lehetne annál is, a mekkora mostan. Ebben a tekintetben nem jól választották meg a cseh honalapítók azt a földet, a melyen véreiket meglepítették. Igaz, hogy nem is fegyverrel foglalták el és idegen őr, Nagy Károly kardja volt az, a melynek oltalmában a vendégjogot első ízben tulajdonosi joguknak proklamálták. Önálló életük szakadozó volt és legszűkebb kilendülésében se valami imponáló. A történelem csúcsán soha, egy pillanatra se állottak. De említettük, ennek megvoltak a maga egészen egyszerű és elháríthatatlan okai. Egy dadogóból lehetett Demoszthenész. De egy törpéből egy világot emelő Atlasz nem lehet.

Annál elismerésre méltóbb, hogy ez a maroknyi nemzedék hatalmas idegen tömegek és idegen kultúrák, mondjuk így: ölélésében se végre nem el nem porlódot, se föl nem olvadt. Sőt bár a nemzeti élet teljes függetlensége nélkül, meglepő heveségben tudta megtartani csak igen távoli múlt emlékeiből táplálható nemzeti öntudatát, a melynek nemcsak ragaszkodással, hanem aspirációkkal is ad tartalmazta. Intéző ereje nincs, de befolyást gyakorolni ez erő összetételére és ezzel a természetére sokszor nagyobb mértékben is tudott, mint képes lett volna abban az esetben, ha — teljes függetlenségben bár — de csak a maga erejét érvényesítheti. Értékek és értékes tulajdonságok nélkül ilyen hatás ki nem produkálható és semmi okosság

nem lenne abban, ha ez értékeket letagadni próbálnók. Egy nagyon szorgalmas, tehetséges és tanulékony nép érényei tették Ausztriának gazdasági erőben és kultúrában az első vonalban álló tartományává Csehország földjét. És nyilván nem vagyunk igazságtalanok, ha katonai képességeiknek se a mostani háború tanúságaiban látjuk leghitelesebb mérlegét.

Hogy értékeik eredményeinek hasznosításában mindig és minden körülmények között önző módon igyekeztek eljárni, ezt elemi kötelességüknek kell elismernünk akkor is, ha a mi rovásunkra történt. De éppen az ilyen esetben a legkevésbébb a mi kötelességünk, hogy kétségbeessünk, a mikor józan szemmel nyilvánvaló, hogy ez az önzés egészen más, mint a minek képzelet magát. Hogy megzavart és egyensúlyukat veszített elmék viritációja, a mely hogy megszorult védekezőből támadóvá lehessen, fejfel megy neki a falnak. Stanek úrnak a magyar vármegyék követeléseit épp oly kevésbé foguak szobrot állítani Prágában, mint Salandrának a sacro egoismo mámoros hirteliséért Rómában. A Stanek-metódus, a mely friss cseh aspirációkról harsog, hogy a friss cseh háborús élményekről ne lehessen beszélni, lehet nagyon ravasz, a nélkül, hogy végzetesen ostoba is ne lehetne. A két érény nagyon is összefér egymással. Magyarországtól a csehek sok mindent várhatnak, de azt semmiesetre, hogy erősebbek legyenek nála. A kellemetlenkedés nem erőforrás és mindig végzetes ostobaság volt fölingerelni azt, a kit leverni nem tudunk. Annak a politikának, a melyet a csehek a háborúban folytattak, egészen egyenes folytatása az a háború, a melyet a politikában intendáltak. De az a politika rémesen megbukott és porrá zúzódot: a mikor tehát a cseh politikuskok ezt a módját próbálják annak, hogy azt elfelejtessék, csak azt a mondatot juttathatják az eszünkbe, hogy a kit az Isten meg akar verni, annak el veszi a józan esztét. A gyöngé ereje: az alkalmazkodás művésze. És ez a tudomány az, a minek a legújabb cseh politika a teljes csődjét mutatja. E pillanatban már nyilvánvaló, hogy nemcsak a magyar nemzettel kerültek szembe, hanem a mi igen természetes, a magyar királylyal is. Az okvetetlenkedésünknel valami reménytelenebbet bajos lenne elképzelni akár komoly akarásnak vesszük, akár sanda fogásnak. És nem a politika az, a hol a szerencse az ostobák köteles része.

Szőllösi Zsigmond.

A SZOCJÁLDEMOKRATA-PÁRT BÉKÉTÜNTETÉSE A VÁROSLIGETI IPARCARNOKBAN NOV. 25-ÉN. — Jolty Gyula főrendel.

A VÖRÖSHAJU ÖZVEGY.

Elbeszélés. — Irta Török Gyula.

Advent első vasárnapján vidáman sürgöttek kukákat, szakácsok és szolgálattelekre berendelt porleányok a kondérok, hűsvágódeszkák és zsírtel telt bödönök körül. A konyha felől megejtő illatok szállottak a verandára, a hol a diák áll-dogált. Nyurga alakját az oszlophoz támasz-totta és lenézett a völgyre, a bánatos és szürke folyóra, amelynek a háta tavaszig már nem fog fényes nap sugarakat táncoltatni. Fehér derekú nyírfák szomorúan intettek feléje száraz ágaikkal, hogy elmentek a fényes tollú seregély-madarak és csak az otromba varjak maradtak itt. A szelid falu szénával és trágyával körülkerített barna, alázatos házai is azt mondták neki, hogy a fekete madarak nem hiába kerin-genek a nyírfák felett, tél lesz nemskora és nagy hófelhők gomolyognak majd a szürke égen. A langyos, páras illatok egyre száll-tak a konyha nyitott ajtaján át és a diák szíve buzgón feljuggant. Nem gondolt a télre, ha-nem azzal foglalatzkodott, hogy elemeire ipar-kodott bontani a konyhai partiót, mint a hogyan a bölcselők is részekre szedik ember-társaik gondolatait. Azt már konstátálta, hogy a káposztába egy egész kövér úrut főztek bele, de azt nem tudta megállapítani, hogy a gyöm-bért, a melynek szagát tisztán érezte, pásté-tomba szórják-e vagy valamely finom, savanyú levest főzésznek vele meg. A puhára főtt, kövér ürühúrra gondolván, csaknem könnyek gyűltek a szemébe. Az járt az eszébe, hogy milyen igazi boldogság itt élni. Jöhét a tél hófelhőkkel és fergetegekkal, a vöröshajú öz-vegy várában egész mágyákat raknak a tűz-hely rostélyára. Ordíthatnak a farkasok és dudálhat a szél a kürtökben, a kövér szolgálók szobáiban jó meleg van és ilyenkor szokott nyitvamaradni éjszákára az özvegy ágyaszobá-jának vasajtója is.

Harmatozatosok egek... — ismételte a hajnali mise igéit és vörös, ormóflán ökleivel a szemét törölte.

Milyen más most minden. Tavaly előtt még Wittenbergában tanult ilyenkor és kora reggel, hideg termekben, szalmán üldögélve kellett várni a professzorokat, a kik a tudomány és a hit minden ágában járta. Ime itt van advent szent bójtje és a vöröshajú özvegy diákja minden hajnalban misét mond a kápolna ol-tára előtt. Szőnyegek, juhbőrökön terdepel és hogy a hívós hajnalon meg ne fázék, bélelt, meleg sarukat készített nekik. A szegény diáknak, a ki borjómáján és mészárosok-tól kapott pácson kívül nem evett húselt Wittenbergában, itt igazán arany a dolga. Mindennap borsos levest kap, az urakkal együtt eszik és az úrnő, a vöröshajú úrnő kegyesen, biztatón tekint rája. Ma reggel is föléllant a szeme, mikor meglátta és a sekrestye sötét zugában megszorította a karját. Szinte bele-sípített, hogy majd elejtette a szentségtartót az úr drága és osztatlan testével. De milyen boldog fájdalom volt ez.

Harmatozatosok egek! — mondta diadal-masan az ősi völgynek, a nyomorult paraszt-házaknak, a szomorú éneknek. — Boldog vagyok, mert enyém a legszebb asszony.

Délben pompás, bőséges ebéd lesz, — fűzte a gondolatait tovább, — káposzta és ürühús, gyömbéres leves, délután aludni fog az istenben boldogult várur medvebőrös ágján, aztán vacsere lesz, este boros vacsora és éjszaka lélegzetvisszafojtva ismét átlópózik tizenegy szobán az özvegy ajtajáig. Megölelte a vastag oszlopot és kihajolt a parkányon át. Egy lélek sem mutatkozott az egész vidéken, csak messze, a sekélyes gázló táján, mintha fekete lovasok keltek volna át libasorban a folyón. Távolabb pedig lánzsás gyalogosokat látott mozogni szabályos négyzetekben. De egy pillanatig sem foglalkoztatta ez a látvány. Jól tudta, hogy az anyaszentegyház épségéért harcolni kell azokkal szemben, a kik új divat szerint magyarázzák a szentírást, akár csak az áriánusok, vagy másfajta eretnek. A fejedelmek hadat üzennek egymásnak, egyesül-nek rokonaik seregeivel és az erős vitézek együtt harcolnak velük. Emlékezett rája, hogy egy vidám tavaszi napon elment hazulról az apja is. Egész télen régi fegyverekkel bajlódott,

aztán, hogy a hó elolvadt, útrakelt, hogy sok pénzt és aranyat szerezzen. Mert a vitézek élete vidám és csak igen kevesen halnak meg közülük. A falvakban félnek tőlük, bort és húst adnak nekik, a korcsmákban mindenütt ők az urak és néha megrohannak alvó váro-sokat, a mikor is feltérhetik az ötvösök házait és a kövér polgárok szekrényeit. Tavasszal átal-nyargálnak a zsenge vetéseken, nyáiban le-gázolják a lábón álló gabonát és télire szállást vesznek a meleg falvakban. Ott aztán az övök minden fehéresléd. Így látta ezt már gyermek-korában, így van ez most is és így kell maradnia mindvégig, a mig az igazság felül nem kereked-ik, mint az arkangyal a sátnon és a kövér zsír a levesen.

Harmatozatosok egek! — zengedezte a szíve és többé nem gondolt a lovasokra.

Végre kitalálta, hogy a gyömbérel mégis csak a csipős ízű, savanyú levest főzésztek, a pástétom pedig babérelves, páczolt szarvas-húsból készült. De most finom és könnyű ániszillat szállott feléje és ez újból zavarba ejtette. Talán csak nem készítenek marczipán csillagocskákat és vajás patkókat? Ezt a kér-dést nem tudta eldönteni, de miután meg volt győződve, hogy a szakácsok csak józói ételeket készítenek, minden gyötrő kíváncsiságát nél-kül szívta magába az édes ánisz inycsiklandó illatát. Inkább arra gondolt, hogy holnap már kezdődik a bójt, a melyet a szívek megtisztí-tására rendelt el az anyaszentegyház. De el-műlik ez is, miként gyorsan teltek el a husvéti negyvenpos önmegtartóztatás időszakai is. Aztán jön a karácsony. Hóban gázol majd a kápolnába, a szellérek és porleányok zengedezik az Isten kisdéd dicsőségét és a nagy ebédlő-szobában indiai nádmézzel készített leves pá-rolog az asztalon...

Boldog örömben a czombjait csapkodta hosszú karjaival és ismét áthajolt a parkányon: a fekete lovasok és a lánzsás katonák eltűntek a gázló környékéről. Tekintetét a templomeska keresztjére emelte, aztán az égre nézett:

— Az Úr szeret engem, — imádkozott be-felé, — mert sohasem voltam gonosz és a ke-resztelőmmel szent Anzelm ereklyéjével érin-tették a bal vállamat.

Ebben a kellemes hangulatban először az ebédlőszoba felé indult, de aztán mégis a konyha irányában haladt. Az ániszillat nem hagyta nyugton, vagy az özvegy vörös szepőlőit óhaj-totta a szíve, maga sem tudta bizonyosan.

Délben, éppen akkor, mikor a diák a tálak zsiros étkeire függesztett szemekkel mondta az asztali imát, egy kis riadalom támadt az udvar-ban. Lovasok jöttek a kacsaringós úton és énekeltek. Zöld réten vidáman ugratnak a büszke katonák, hangzott a nótájuk, a mely még azt is tudtára adta a világnak, hogy a páncél, meg a kard szíven esik, mint a leg-szebb aranysegenyű. Ennél csak egy dolog van, a mi szebb, a lányok kacagása, de az is csak a vidám katonák felé eseng.

A profán hangok elnémították a diák mal-lasztos mormolását. Imára kulcsolt kezeit le-engedte, fájdalmasan nézett az özvegyre, a ki

az asztalán ült és áhitatosan hallgatta a ka-tonák énekét.

Egy fegyveres, kövér ember, a várbeli ala-bárdosok kapitánya lihegve rontott be:

— Lovasok és lánzsások jönnek! Becsukas-sam-e a kapukat?

Az asszony lesütötte a szemét és megvonagló vállakkal, szeliden mondta:

— A katonák vidám emberek... És ebben az esztendőben úgyis elkerültek bennünket. Nem gázolták le a szép, zöld vetéseinket, nem gyújtották föl a termést és nem raboltak el a nyájainkból. A hombárok és éléskamrák telve vannak, az istállóban kövér marhák állanak, a cselédeim tizenegyre lekvárt készítettek... Egy kis vendégség talán nem árt meg.

A kapuk tehát nyitva maradtak és az ételek-kel megrakott asztal mellől kisereglett az öz-vegy udvara a verandára. A lovasok megsar-kantytizták a paripákat, megrángatták a kantár-szárát és büszkén ugratnak a köves udvaron. A mellvértjeik zörögtek, a lovak patái kemé-nyen csattogtak és ők maguk, szakállas, mar-czóna legények vidáman kiáltoztak:

— Vendégek jöttek a gyönyörű özvegyhez! Mindnyájan hódolni akarunk neki.

A gyönyörű özvegy sehol sem volt található. A mint kiadta a parancsot, hogy nagy vendég-sereg legyen, lábujjhegyen futott az öltözök-kamrájába. Két brokát derekat kettéhasított, mert úgy találta, hogy nem jól illenek az alak-jához. É miatt a nyomában lábatlankodó szol-gálat kétszer arculütötte és lábelen rúgta. De rögtön kiderült az arca, mikor meghallotta, hogy harmincz büszke lovas hódolni készül gyöngye nőszemélyének. A zöldüveges, magas-nyúló ablakocskákat kinyitotta és egy számlayra állva tekintett le az udvarra. A szíve megre-meggett: ilyen sok délczag lovas talán csak egy-szer látott életében, mikor a választófejedelm keresztlőre vitte a fiát Kölnben. Szívet gyönyör-ködő változatosságban vonultak föl most is szálás flandriaiak, óriás veszfíliaiak, fehér umbriai ménen lovagló, fekete itáliaiak, szőke csehok, mosolygós arcú francziák, sovány és zikár spanyolok, szóval a zsoldos seregek leg-szebb virágai. Az özvegy szeme óriási, fekete lovason akadt meg. Egyszerűen megbánta, hogy az előbb megrugdosta a szegény szolgálat.

— Ne bójj, — szolt hátra a cselédnek, a ki a derekára éppen a kulcsokat kaposolta föl, — tudod, hogy nem haragszom és a most ünnepe-n is két aranytallért kaptál tőlem.

Végre készen volt az öltözködéssel. A szemét lesütve, szendén és lassú léptekkel ment a ven-dégek felé. A diák még sohasem látta ilyen szép-nek. Fényesre fésült hajában tollak imbolyog-tak, a nyaka fehérségét pórén mutatta a ruhája kerek kivágása és magas, erős alakján pompázó szövetek omladoztak. A cipője orra sem lát-szott ki a ruhája alól, a bársony ujjai olyan hosszúak voltak, hogy csak a körmeit lehe-tett látni és mikor lépéseket tett, hallani le-hetett tisztán a sok selyem suhogását.

— A büszke katonák akarnek nekem hó-dolni? — rebegte és lopva a fekete lovas irtó-zatos ökleire nézett — a büszke katonák egy

gyöngye asszonynak, a ki elvonult az örömtől és szeliden él az ura dicsőítése közben, miként egy klastrombeli szűz...

Könnyezni kezdett és finom csipkekendője pókhálóján át zokogva nézte a fekete óriás karjait.

— Egy csekély ételünk van, — mondta végleg elérzékenykedve, — mint a hogyan már az özvegyek házában van. A ki asztalomnál óhajt mégis ülni, azt Isten nevében szívesen fogadom.

Erezte, hogy a sátn inceskedik vele és hogy erőt merítsen, a diákra nézett. Illetve csak ke-reste, mert a sápadt, csontos legényt leszori-tozták a katonák az asztal mellől. Valahol a szobkban üldögélt és csak nagyrítán került hozzá olyan tányér, a melyet nem irtették tisztára ki a vendégek. A finom, gyömbéres levest mind felhabosították előle, a szarvas-pástétomot kézzel tömték magukba és a kövér ürühúsból csak a csontos részeket hagyták meg neki. A hort pedig úgy itták, hogy azt még nézni is istentelenség volt. A diák régen ki is ment volna már, de úgy gondolta, hogy neki az özvegyre kell vigyázni. A homályos zúgól úgy tekintett rá, mint drága kincsre, arany-tartóba foglalt szent ostyára, a mely pogány latrok keze közé került.

Mikor vacserányt eszengettek, a lovasoktat még mindig ettek-itták. A diák engedvény szent kötelességzetének, távozott és még talán sohasem olvasta ilyen bensőséggel a litánia sorait:

Egy szűz virágszál,
Elefántcsontból készült torony,
Malaszok edénye
Könyörögj érettünk!

Az úr igéitől megerősödött szívvel hagyta el a templomot, de mikor az ebédlőteremhez ért, ismét a kétségbeesés vett rajta erőt. A késő alkonyatban még mindig együtt ültek a kato-nák. Dióval, meggyoróval és az úr szent testével, a fehér kenyér darabkáival dobálták egymást. Duhaj lármájuk, féktelen kacagásuk meg-botránkoztatott akárcsak és az özvegy mégis részt vett tréfiákban, sőt igen őszinte szívből mulatni látszott a profán durvaságokon.

Ezen az estén csak a délről maradt káposztá-ból falatozhatott a diák, mert mikor a mécese-eket meggyújtották és belépett ismét a dor-bézoló közé, szilaj ordítózással fogadták:

— Itt van a pap! — röhögtek feléje. — Itt van, a ki misét mond nekünk.

A vöröshajú özvegy még mindig ott ült kö-zöttük és édes bort ivott finom kristálypohár-ból. Az arca piros volt, olyannyira, hogy szepőlőit nem lehetett látni. A haja kibomlott és ő is kiáltozta:

— A diák mondjon misét!

Sajgó szívvvel menekült közülük. A konyhá-ban, a cselédek között vacsorázott és buzgó fohászok után a kamarájába tért. Aludni próbált, de nem tudott, mert tizenegy szobára gondolt, a melyen léleketvisszafojtva, szív-zodobogások között kellene most átlópóznia. A szíve most is dobogott és néha léleket-visszafojtva hallgatódzott. Nem lehetett aludni.

A nagy ebédlőből behallatszott hozzá, hogy dudásokat hozattak a faluból és most rettenetes táncot járnak odafönt az özvegy és a harmincz lovas.

Hajnali szürkületkor, mikor fáradt, szomorú fejét lehajította a diák, az ördögök tánca még mindig tartott.

Négy héten át bójtölt és imádkozott a diák. Advent még sohasem mult el föltötte ilyen is-tesen, kegyes foglalatosságok között. Kora hajnalban már zengedezte elcsukló hangon a megindulástól, hogy harmatozatosok egek, mert ime, eljön a megváltó. Estefelé pedig nem bo-torkált a szolgálóleányok szobái felé és nem étkezett estebédet egy izben sem. Igaz ugyan, hogy hiába is próbálkozott volna, mert a ka-tonák határt nem ismervén gyalázatosságai-kban, mindent föltételeztek és minden hajadont megkörnyékeztek. Az egek pedig harmatozá-nak: hóharmat és zuzmára szállott a völgyre. Alulról néha érkeztek csak hírek. Hogy katonák szállottak meg a falut is, hogy kemény vereke-dések vannak, mert a lánzsás legények gyak-ran lopnak kövér birkákat és több izben rabolt-ak menyasszony-lányokat.

Karácsony előtti estén mégis magába szá-lott a róthajú özvegy. Emlékezvén arra, hogy ez vigília napja, bójtölt és korán elottotta a méceket, kamarájába tért. A megváltót méltó-képpen óhajította fogadni és másnap győzni is akart, tehát keze közé temette az arczát és imádkozott.

A diák tudomást szerzvév erről, maga is közben akart járnai az eltévedett özvegy lelkiüdvéért, mezitelen lábakkal, hajadonfövel ment végig a kamarájától a kápolnáig. Az út fagyott hava fölsértette a talpát, de ő éppen ezt akarta és boldogan lépett a templom hideg kövezetére. A kemény kőköcszákön terdepelt hajnalig és karjait a boldogságos szűz alakja felé emelve, imádkozott. Végre is megnyu-godott forrongó vére és megerősödött benne a hit, hogy a vöröshajú özvegy holnap tisztán fogadja keblébe a dicsőségek között fényes-kedő gyermeket. Csönd volt körülötte, mikor kilépett az udvarra. Még a falusi kutyák sem ugattak és fönt az égbolton úgy ragyogtak a csillagok, mint az özvegy díszes fölönfüggő-jében az ékkövek. Lassan haladt, álmodozva és az önsanyargatás fájdalmas örömeinek szen-telve a percekét, nesztelenül lépegetett egészen a verandáig. Itt egy pillanatra megszedült, mert észbe jutott, hogy tizenegy szobán milyen csöndben lehetne így végiglopóznia. De a ki-sértés csak egy pillanatig tartott, különben is a szegény diák majd megdermedt az ijedség-től, mert a folyosó végén egy rettentő fekete alak jelent meg. A fekete lovas volt. A hogy feljött a lépcsőn, megállott és megoldozta vastagtalpú saruját. Egyiket a másik után hal-lotta a diák koppanni a lépcsőfokon. Aztán egyre közelebb jött meztelen lábakkal, nehéz-kesen lihegve a fekete óriás. A diák az oszlop-hoz lapulva várta, hogy mi fog történni. El-szorult szívvvel látta, hogy a rettenetes lovas az özvegy ablaka alatt áll meg. Háromszor kopog és az ablak kinyílik.

Ezt már nem bírta tovább. Kiáltás, vagy zokogás tört ki az ajkán, maga sem tudta, de a fekete lovas hirtelen visszafordult és körül-nézett és megvillantotta hosszú tőre pengéjét a csillagok méceséinél. A szegény diák az oszlop mögé a pulat és visszafojtotta a lélegzetét is. Aztán, mikor a katonák eltűnt az ablakon át, lábujjhegyen, szívdobogások között tántor-gott át tizenegy folyosón át a kamaráig.

Ott pedig lenyűgözött és hálát adott a boldogságos szűznek, hogy ellent tudott állani a kísértésnek és nem lopódzott ezen a szent estén az özvegyhez, a ki magába szállott.

A vizecskék és patakok elvitték a hóharmat-ot és zuzmarát, a jégcsapokról hulló hóvizet, mikor a diák kiállott megint a veranda oszlopa mellé. Husvét hetében volt éppen. A bójtök és önsanyargatások lefogyszották. Sápadt arczából furán nyitott előre hosszú orra és a ru-hái csak úgy lötyögtek rajta. Lent a völgyben aranyos halakat usztatott a nap a folyó hátán és a fehér nyírfák ágain, a sárga barkák között fényes tollú seregélyek ugráltak. A falu alatt, mint eleven és tuskés kockák, keményen lépe-gettek a lánzsások négyzetjei. Világos volt, hogy indulni készülnek immáron. Éjszaka mostanában hallani lehetett, hogy az istálló-ban türelmetlenül kapálnak a katonák között paripák. A legények egy pár nap óta szerszám-okat tisztogattak és a faluból kovácsokat hozattak a lovasok. Egész nap vidámak voltak, vívtak, dulakodtak a termekben és az özvegy sokat sirt ebben az időben éjjelenként.

A diák a veranda oszlopához támaszkodva állt ezen a reggelen és ámulva nézte, hogy ki-vezetik a paripákat és a lovasok vasöltözében haladnak le a lépcsőkön. Azt hitte, hogy ál-modik, de azután látta, hogy egymásután száll-nak nyeregbe és elől már indulni készül a fekete óriás. A vöröshajú özvegy a lépcső legfelső fokán állott és csipkekendőjével integetett nekik.

— Isten veled — kiáltották a mellvétes emberek — a legszebb és legjobb özvegy.

Még a diáknak is kiáltottak valamit nevetve, aztán kirobogtak a kapun. A mint kiértek, fölécsendült a nóta, hogy zöld pázsiton ugratnak a büszke lovasok és a páncél meg a kard sze-ben cseng, mint a legszebb aranysegenyű.

A vöröshajú asszony szótlanul állott, azután megindult utánuk, kilépett a kapun és lesétált a völgybe, a hol a zöld pázsiton már messze ugratnak a lovasok. A diák úgy gondolta, hogy neki is menni kell arra, a merre az úrnője megyen. A patak partján megállott. A lábainál zöld füvek, kék virágok nőttek és a köves mederben apró halacskák úsztak. Ezüstös volt az oldaluk és vöröspettyes a hátuk. A sovány, nyurga diák nézte őket, a mint vidáman sik-lanak tovább és a napfényben sütkezve halak szeliden a vöröshajú és a diákra nézett.

A sápadt ember fölnevezte: ott állt előtte a legszebb asszony leeresztett vörös hajjal, piros ruhában a zöld gyepon.

— Igen — rebegte — szépek az ezüstös halak...

Nézték egymást. Az asszony kinyújtotta a karjait a diák felé.

— Csak mi ketten maradtunk itt — mondta könnyezve, — a többiek mind elmentek.

A kezefején vörös szepőlőket látott a diák és a szeme szögletében észrevette a démoni vörös fényt, a melynek nem tudott sohasem ellent-állani. Egy pillanatig állt tétován és remegve, aztán már nem tudott uralkodni magán. Előre-ugrott és keményen és kegyetlenül reásújtott az ökleivel a vöröshajú keblére.

Bő ruhában állt az özvegy a patak partján és könnyes szemmel nézte, hogyan menekül a diák a zöld pázsiton át.

A sápadt ember messze járt, mikor először visszanevezte. A keresztútján leült egy kis domb alján és most már utójára nézte meg a várat. Elhatározta, hogy jobbra tér, mert ez az út Wittenberga felé vezet. A mint Wittenberga gondolt, észbe jutott a sok marhamát, a melyet az univerzitáson evett és arczát a tenye-rebe temetve, zokogni kezdett mint egy gyermek.

A fehérderekú nyírfán, a feje fölött egy fényes tollú seregély fecsegott.

AZ URALKODÓ-PÁR MONFALCONÉBAN; ZITA KIRÁLYNÉ ELSŐ UTJA EGY TORPEDÓ-NASZÁDON.

...A KIRÁLYI PÁR A GÖRZI CASTELLÓBAN.

A KIRÁLY AUTÓJA AZ ISONZO ELŐNTÖTT ÁRTERÉBEN, ELŐTTE A TEHER AUTÓ, MELY KIVONTATJA.

AZ ISONZO ÁRTERE, A HOL A KIRÁLY A ROHÁNÓ ÁRBA ESETT.

(Háttérben a fűzcs, a merse kimentettén.) A felvétel három nappal a baleset után készült, mikor a víz már lecsúszott.

CSAPATAINK ÁTKELÉSE A TAGLIAMENTÓN.

CSAPATAINK ÁTVONULÁSA AZ ELŐNTÖTT LAGUNA VIDÉKEN A VELENCZEI TARTOMÁNYBAN.

ELŐNYOMULÁSUNK OLASZORSZÁGBAN.

GRÓF TISZA ISTVÁN EZREDES A FRONTON TISZTJEIVEL.

A DOLLÁRKIRALYSÁGOK TÖRTÉNETE.

AZ ELSŐ ASTORTÓL CARNEGIE ANDRÁSIG.

Elmondja BALLA MIHÁLY.

A második Vanderbilt. (Folytatás.)

Vanderbilt William Henry, a főörökös, ötvenhat éves volt, mikor atyja meghalt. A vagyonalapító öreg nem igen bízott fiának üzleti képességeiben s William negyvenhárom éves volt már, mikor maga mellé vette. Előbb a New-York and Harlem-vasút egyik igazgatójává tette, majd kinevezte a New-York Central alelnökévé, s több más vasút igazgatójává, s ezzel mintegy üzlettársává fogadta.

A második Vanderbilt minden különösebben felülő szellemi tulajdonok nélkül érte meg férlikorát. Abban az időben, mikor atyja, hogy úgy mondjam, hősorát élte, William egyszerű farmer-életet folytatott a Staten Islandon. Tudva, hogy az öreg semmit sem vet meg jobban, mint a semmittevést, szorgalmával és kitartásával igyekezett kedvében járni. A dolog nehezen ment, mert atyja nagyon lenézte nehézes és lassú gondolkodásért s azt tartotta róla, hogy soha sem fogja sokra vinni. De ő nem csüggedett s végtelen kitartásával, birókának nem egyszer erőszakos megnagyobbításával és munkás alkalmazottainak kérelmetlenül kizsákmányolásával végre mégis bevette magát atyjának bizalmába. Népes családja volt már s magáért, de különösen gyermekeiért is, kiket végtelenül szeretett, sok zaklatást és megaláztatást tűrt el szólanul az öreg autoritástól. «Gyermekkorától fogva — írja róla Croffut — készségesen és teljesen meghajolt atyjának zsarnoki hatalma előtt s határtalan áldozatokat hozott, hogy kivívja tetszését. A legtöbb ember dacosan vonta volna ki magát a megalázó ellenőrzés alól, de ő kétségtelenül arra gondolt, hogy a reá néző százmillió örökségért érdemes a gyanakvással kísért hercegi módjára tűrnie és szenvednie.»

Végre elérte célját és New-Yorkba költözhetett. Csak mos. került igazán apja nevelő keze alá. Az öreg, egy megvető gesztussal, elég hamar kiábrándította abból a hitéből, hogy pusztán hangyaszorgalommal s a vasúti igazgatás részleteinek tanulmányozásával milliókat lehetesen csinálni. Pénzen lehet kapni jó és alkalmas hivatalnokokat. William tehát atyja módszereinek tanulmányozásába merült el s kitünt, hogy nem tartozik épen a rossz tanítványok közé.

Az öreg Vanderbilt halála után nehéz idők virradtak a nagy gazdagokra. Ugyanesek részen kellett lenniök, ha meg akarták tartani millióikat, William lépten-nyomon új versenytársakra bukkant, kik minden lelkiismereti aggály nélkül tették volna tönkre. Fejlődtek a módszerek is. Elérkezett a vasútkirályok ideje. A kis vasúttársaságok nem állhattak meg magukban, mert

a nagyobbak és erőteljesebbek minél hatalmasabb vasúti vonalrendszereket igyekeztek hatalmukba keríteni s kérelmetlenül pusztító munkát vittek végbe a kis vasúttulajdonosok közt. A vasútkirályok aztán, elvégezve munkájuknak ezt az első részét, egymásra törtek, hogy minél több nehézséget okozzanak egymásnak s ha lehet, tönkretégyék egymást. A módszerek közé tartozott, hogy lenyomták a szállítási tarifákat s kétségbeesett ajánlatokkal vonták el egymás vonalairól a forgalmat.

Találkozása Rockefellerrel.

Ennek a versenynek pompásan vette hasznát a nagytehetségű fiatal üzletembereknek egy csoportja, melynek élén akkor lépett a szédítő gazdagodás útjára Rockefeller John D., a legnagyobb az amerikai olajmágnások közt. A petróleumkutatás fűrésze és az olajfinomítás a kezdetnél tartott még, de mind nagyobb arányokat öltött. Az ifjú Rockefeller, ki clevelandi kis petróleumfinomítóban bőségesen ráért az elméjére, arra a forradalmi gondolatra jutott, hogy egyedül és kizárólagosan a saját kezébe keríti a petróleum termelését, szállítását és eladását, s kizár minden közvetítő kereskedelmet. Ebben az órában született meg, mondja Meyers, a modern tröszt; s Rockefeller és társai Standard

EGY OLÁSZ REPÜLŐGÉPRŐL DOBOTT BOMBA ÁLDOZATÁUL ESETT HÁZ PORTOGRUARÓBAN.

A ház első emeletén volt elszállásolva ép ott időzött tudósítónk, Jely Gyula, a sajtóhadiszállás egy másik tagjával együtt. A szoba hátsó részében aludtak, a mely sértetlen maradt.

Oil Company első kezdeteitől fogva makacsul követték terveiket oly ügyességgel és kíméletlenséggel, minőre a kapitalizmus keletkezése óta nem volt példa. Egyik vasutat a másik után vették meg vagy kényszerítették reá, hogy titkos tarifákat és engedményeket adjon nekik s lehetlenné tegyenek ezzel minden versenyt, mely ellenük támadhatna. A nagy vasúttársaságok urait, mint Vanderbilt Williamot is, érdekkörükbe vonták azzal, hogy részvényeseiké tették őket. A Standard Oil Company a titkos tarifák segítségével hova-hamarább letörte minden kisebb versenytársát, reátette kezét a petróleumkereskedeleme nemcsak az Egyesült-Államokban, hanem majdnem az egész világon s a vagyonnak oly lérfhatatlan hatalmára tett szert, hogy negyven év elmúltával játszi könnyűséggel ragadott magához újabb jövedelmező vasutakat s egyéb vállalatokat is.

Vanderbilt önálló utakra tér.

Az 1877-ik évben kezdett már kivilágani, hogy ennek a nagy ipari átalakulásnak beláthatatlan következményei lesznek. A Hepburn-bizottság jegyzőkönyvei ekkor örökítették meg Vanderbiltnek ezt a profétai kijelentését: «Ha a dolgok így folynak tovább, a petroleum-emberek kezébe fogják keríteni a vasutakat.

De a nagy átalakulásnak egyelőre más következményei mutatkoztak. A nagytőke óriási egybehalmozódása és szövetkezése szükség szerűen maga után vonta a munkások szorosabb szervezkedését is. A nagy érdekesoportok, egymással vívott s egymást károsító harcukban, a munkások rovására igyekeztek ellensúlyozni veszteségeiket: fokról-fokra leszállították a munkabért. A vasúttársaságok egymásután folytatták az egyszerűnek látszó módszerhez és Vanderbilt vasútjai sem tartoztak a kivételek közé. Az 1877-iki nagy sztrájk bizonyosságot tett róla, hogy a munkások tudnak és akarnak védekezni. A vasúttársaságok azonban a harc újabb fegyvereihez folytatták s a véres zendülésekkel, melyeket nem egyszer ők maguk szítottak ügynökeik által, a fegyveres erőhatalmat állították szembe. Irott bizonyítékok vannak arról, hogy ezek az ügynökök tömegével gyújtották fel a hosszú használatban értéktelenné vált vasúti kocsiakat s a vasútkirályok ezen a réven sok millió dollár erejéig követelték és kaptak kárpótlást az államvagyonból, mondván, hogy a kocsiakat a zendülő munkások pusztították el. Az ellentétek mindjobban kiélesedtek és végzetessé fordultak. A tőkének és a munkaerőnek ebben a nagy összetűzésében Vanderbilt ekkor egy igen bölcs és célirányos utat választott magának. Megtagadva a közönséget a többi vasúttársasággal, békés álláspontra helyezkedett s a saját vasútjain azzal

előzte meg a sztrájkot, hogy engedett a munkásainak — és visszaállította a régi bértételeket. Az okos engedékenységek újabb, s mi fő: sokmillió hasznot hajtó példájával kötelezte le két évvel utóbb, 1879-ben a középosztályt. Az olvasó tud már róla, hogy mily idegenkedéssel viseltették a középosztály az ellen, hogy a nagy vagyon urai diktátori hatalmat szerezzenek az üzleti élet egyes ágaiban, s különösképpen az ellen, hogy nagy vasúti vonalak egyesítésével lehetlenné tegyék a versenyt s kedvük szerint állapíthassák meg szállítási díjtételeket, részvények újabb meg újabb kibocsátásával pedig a köz rovására gazdagodjanak. New-York állam törvényhozása végre is kénytelen volt bizottságot küldeni ki a vasútkirályok dolgainak megvizsgálására. Vanderbiltet más vasúttulajdonosokkal együtt tanúságtételre szólították e bizottság elé, mely beható vizsgálat alá vette Vanderbilt és Gould részvénykibocsátási műveleteit, valamint kedvezményes szállítási díjtételeit s titkos tarifák dolgát is.

A nagy vizsgálat elmúlt, a nélkül, hogy gátat vetett volna a Vanderbiltek, a Gouldok s a hozzájuk hasonló hatalmának és gazdagodásának. De Vanderbilt William levonta belőle a maga tanúságát s egy nem várt sakkhúzással meglepetésszerűen fegyverezte le a középosztályban jórészt az ő személyével szemben élő bizalmatlanságot. Közudomású volt róla, hogy a New-York Central-vasútnak 400,000 részvényét tartja tárczájában s a középosztály főképp ezért a nép érdekeire veszedelmes plutokratának kijelöltte ki. Vanderbilt tehát elhatározta, hogy túlad e részvényeinek felelérésén. A mi részvényeire kettős következménnyel járhatott még mindig. Elhelyezheti gyümölcsözőleg más, előnyös módon vagyonának egy részét, azon kívül pedig joggal hivatkozhatik arra, hogy a New-York Central-vasút semmiesetre sem az ő személyes vállalata, hanem temérdek más részvényes tulajdona. Tehát bankárja, Morgan Pierpont John segítségével eladta e vasút 200,000 részvényét egy szindikátusnak. A vásár 35 millió dollárt hozott a konyhájára, s még sem kisebbítette befolyását a vasútra, mert hiszen nemcsak elegendő számú részvénye maradt, hanem az övé volt a kötvények egy része is. Az eladással felszabadult nagy folyópénzét pedig bölcs körültekintéssel állami kötvényekbe fektette. Ily módon szilárdabbá s főképp tiszteletreméltóbbá tette vagyonának alapjait, mert az állami kötvény mindenestre előkelőbb papír a vasúti részvényénél. Úgy látta, meg is találja számítását e módszerrel s tovább folytassa az állami kötvények beszerzését. Néhány év múlva már 54 millió dollár értékű négyszázalékos állami kötvénye volt. Ebből 1884-ben igaz, kénytelen volt eladni 10 millió dollárra valót, hogy fedezhesse egyik fiának tőzsdéi veszteségét. De hamarabb vehetett újból 10 millió árat. Volt azonkívül 4 milliónyi negyedélszázalékos államkötvénye, sok millió értékű városi

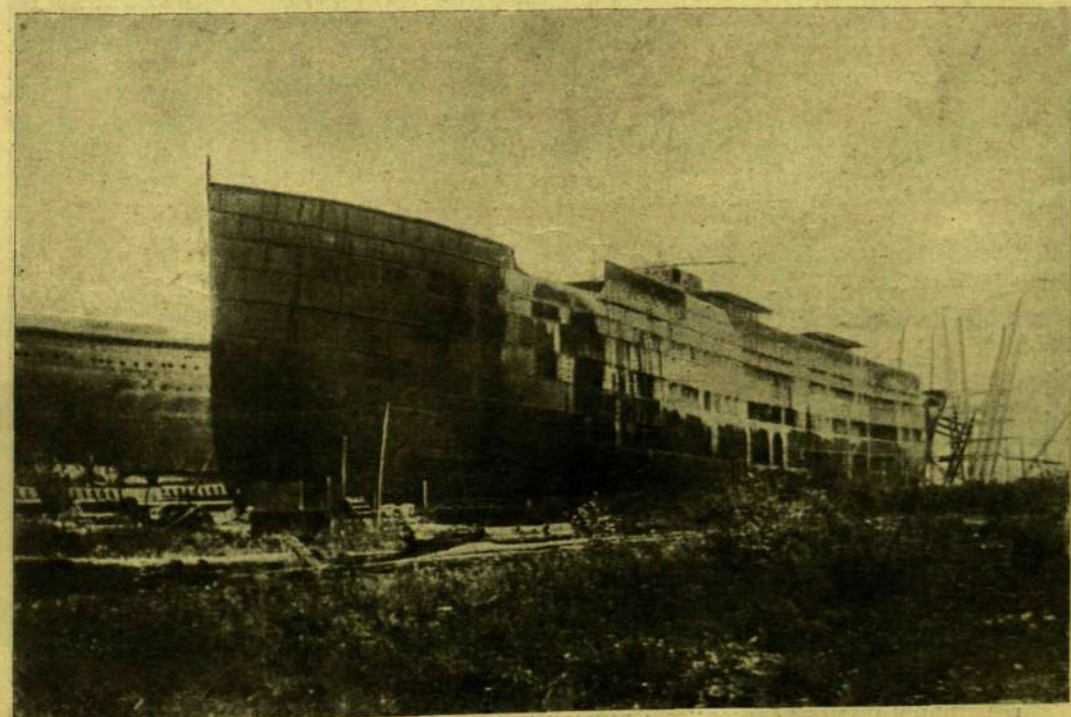

OLÁSZ MUNICIÓS BAKTÁR PALMANOVÁBAN, A MINT SÉRTETLENÜL BIRTOKUNKBA JUTOTT.

WISINGER FERENCZ 65. GY. E. ALEZREDES.

(Egy gyenge népfelkelő zászlóaljával, egy öreg ágyúval 15 kilométeres fronton 12 napon át védte és megtartotta az első Isonzót három olasz hadosztállyal szemben.)

A MONFALCONEI HAJÓGYÁRBAN ZSÁKMÁNYOLT ÉPÜLŐFÉLBE LEVŐ OLÁSZ HAJÓ.

kötvénye, több milliót érő ipari részvénye és jelzálogkötvénye s 22 millió dollárt tevő vasúti részvénye. És ugyanaz a kormány, így kiált fel Myers, kikit atyja milliók erejéig szerzett meg, most közvetlen szavatolásával biztosította óriási vagyonának legalább 70 millió dollárnyi értékét, s az Egyesült-Államok egész népének kellett adóznia, hogy összehozza a kamatait ez értékpapiroknak, melyeket az egykori Vanderbilt Kornéliusznak az államtól eltulajdonított pénzen vásároltak össze.

Nem tagadja meg a régi szokásokat sem.

De Vanderbilt William azok közé tartozott, kik egyszerre több vasutat tartanak a tűzben. Ugyanakkor, mikor a New-York-Central részvényeinek eladásával a spekulációnak látszólag új mesgyéjére lépett, minden különösebb nehézség nélkül kerített hatalmába a régi kiprobált metódusok szerint nem egy újabb fontos vasútvonalat. Nem sok idővel atyjának halála után vetette ki hálóját a West-Shore-vasútra, mely a Hudson nyugati partján kellemtelen versenyt támasztott a Hudson River-vasútnak, a Vanderbilt-család vállalatának. Vanderbilt William tehát kíméletlen tarifaharozot indított a West-Shore ellen, s 1888-ban, mikor tönkretette, potom áron megvásárolta kényszereladásra került részvényeinek többségét.

De megesezt vele is, mint az Erie-vasutak esetében az atyjával, hogy nálánál furrangosabbak és erősebbek túljártak az eszén. Az öreg Vanderbilt Kornéliusz, mint tudjuk, Jay Gouldban talált egy izben mesterére, a fiát a Pennsylvania-vasút vezető emberei kényszerítették fegyverletételre. A dolog azzal kezdődött, hogy Vanderbilt William elhatározta, hogy vasutat épít Pennsylvaniaiban s versenyre kel a Pennsylvania-vasúttal, mely hatalmas antracizit-bányák és petroleum-vállalatok forgalmát bonyolította le nagy haszonnal. E vállalkozás révén lassan-lassan meg akarta szerezni az antracizit-szénbányák részvényeinek minél nagyobb tömegét is. Az új vasút-vállalat, a South-Pennsylvania-vasút megalapítása nem járt különösebb nehézséggel. Mindenekelőtt alakított egy vasútipítő-társaságot, mely csak látszólag volt társaság, mert valóság szerint ő maga állította össze saját alkalmazottaiból és megbizottaiból. Aztán előlegezett az építésre saját pénzből 6.500,000 dollárt, egyben pedig megbizta az áll-társaságot, hogy bocsásson ki 20 millió dollár erejéig kötvényeket, s ugyanolyan összeg erejéig részvényeket. Ebből a 40 millió dollárnyi alaptól, mint e vasút-vállalkozás ügyével kapcsolatban később megindult peres eljárások során kitűnt, 30 millió dollár Vanderbilt számára tiszta nyereség volt.

A South-Pennsylvania vasút dőlőgából nem is lett volna baj, ha az érdekeiben megtámadott Pennsylvania-vasút élén nem olyan emberek állnak, kik épp oly ügyes szervezők voltak, s

Ez a három kell a győzelemhez!

JEGYEZZÜNK HADIKÖLCSÖNT!

az ismert üzleti módszerekhez épp úgy értették, mint Vanderbilt, azonkívül pedig Pennsylvániában épp oly hatalmasok voltak, mint a Vanderbilts New-York-államban.

A dolog történetéhez tartozik, hogy Vanderbilt a vasútállalatoknak ebben a harcában szoros érdekközössébe lépett a Reading-vasúttal, a Pennsylvania-vasút egyik legelkeseredettebb versenytársával. Myers a később sora került tanúhíhallgatások anyagára hivatkozva azt mondja, hogy Vanderbilt az érdekközösséget becsületesséval kötelezőnek ismerte el magára nézve. Ez a érdekközösség külsőleg is megnyilatkozott abban, hogy Vanderbilt, szerződésének alapján megszerezte magának a Reading-vasút 82,000 részvényének tulajdonjogát.

Mindaddig rendben is volt minden a Reading-vasút igazgatói nagy összegeket bocsátottak Vanderbilt rendelkezésére, hogy megépítse az összekötő vonalakat vasútsíjak és a South-Pennsylvania-vasút közt. De ekkor a Pennsylvania-vasút politikai és anyagi hatalmának teljes latbavetésével síkra szállt saját érdekének védelmére és Vanderbilt megfontására. A helyzet veszedelmessé vált. De a válságos pillanatban beavatkozott a viszályba Morgan Pierpont, Vanderbilt pénzügyi meghatalmazottja s létrehozta az egységet, mely azzal a következással járt, hogy a South-Pennsylvania-vasút a Pennsylvania-vasút tulajdonába ment át, a Reading-vasút hatalmasai pedig, cserben hagyatva, tönkrementek. Ebben a híres műveletben Vanderbilt oldalán részese voltak Rockefeller John D., Rockefeller William, Mills D. O., Elkins Stephen B., Whitney William C. s más ismert multimilliomosok. Vanderbilt és társai 5,600,000 dollárt kaptak a csak félig-meddig megépített South-Pennsylvania-vasút részvényeinek többségéért.

Vanderbilt utóbb kiköszörülte a csorbát más, szerencsésebb vasútvállalkozásaival, melyeknek nem utolsója volt a Chicago-Northwestern-vasút megszerzése. 1880-ban vásárolta meg a 4000 mérföld hosszú vasút részvényeinek többségét s ezzel megteremtette saját összefüggő vasúti vonalát New-York és Chicago közt.

Fejedelmi tényben.

Negyvenhárom éves korában, mikor atyja maga mellé szolgáltatta a Staten Islandon levő farm magányából, Vanderbilt William, talán tüntetésből s hogy kedvében járjon atyjának, de lehet, hogy az egyszerűség őszinte kedvelésével is, nagyon szerényen élt. Kicsiny, négyszögletű kétemeletes házban lakott, melynek oldalán egy dísztelen taldaléképület már messziről elárulta a konyhát. Most, tizenhat év elmúltával, nem tudni, lelki szűkségből-s, gyökeresen szakított régi puritán szokásaival. Úgy vélhette, mint a legtöbb milliomos, hogy

illik a gazdagsághoz a külső dísz. Az 5. Avenuen két pazarfényű palotát építtetett, az egyiket magának, a másik palotát levő a két leányának. Az Egyesült-Államokban még nem építettek az fejedelmi otthont, minőbe most a Vanderbilt család költözött. Az Egyesült-Államok elnöke, írja Myers, a Fehér Ház igénytelen egyszerűségében élt. De Vanderbilt William ebédője 37 láb hosszú és 26 láb széles, renaissance-modorban épült hatalmas terem volt, melynek négy falát aranytől csillogó, remekbe faragott angol tölgy-faburkolat fedte s menyezétét pazarul festett vadászjelenetek díszítették. Szalonja is fejedelmi fényben pompázó roppant helyiség volt, falait nehéz rózsaszínű virággal, levelekkel, himze t és kristálylással drágakövekkel kivarott bársonykárpit borította. De legnagyobb büszkeségét mégis a képtartóban lelta. Egyenőkei bejárták Európát s összevárosolták számára a legrágább képeket. Mindegy volt, mibe kerültek, csak az volt a fő, hogy minél nagyobbak legyenek. Súlyt vetettek a kép alkotójának hírnevére is. Egy Meissonier-képet (Megérkezés a kastélyba) 200,000 frankot fizetett s Párisban járva, 188,000 dollárt juttatott Meissoniernek hét képért. Meg is szerezte mihamarább sok más dícsérő jelzője mellé a mérföld nevét is.

Hatvanhat éves korában megmondhatta bizalmasan egyik barátjának, hogy 194 millió dollár, vagyis 30 millió korona hiányával egy milliárd korona vagyon van. «En vagyok a világ leggazdagabb embere», mondotta neki. «A westminsteri hercegnék állítólag 200 millió dollár vagyon van, de főképp ingatlan birtokban és házakban, a mi alig hajt kétszázalékos kamatot is». Atyjának halála óta hét év alatt 100 millió dollárral gyarapította vagyonát, holott az öreg Vanderbiltnek harmincz év kellett, hogy összehozza azt a 105 milliót, melyet örökölt hagyhatott. William évi jövedelme elérte a 10,350,000 dollárt, melyből nem költött többet rendes kiadásaira évi 200,000 dollárnál.

Hogyan osztotta meg vagyonát.

Életének utolsó napjaiban is nagyszabású üzleti tervei foglalkoztatták. Csak az egészsége miatt panaszkodott olykor: álmatlanság és rossz emésztés gyötörte. 1885 december 8-án halt meg váratlanul. Vasúti terveiről tanácskozott éppen Garrett Róberttel, de hirtelen előrebukott székén. Szélhűtés érte s egy pillanat alatt kioltotta életét.

A vagyonát nem atyja példája szerint osztotta meg. Végrendeletében 200 millió dollárral rendelkezhetett. Két fiának, Vanderbilt Kornéliusznak és William Kornéliusznak 50–50 millió dollárt hagyott s ezeknek magánvagyonára ez örökségrészzel 100–100 millió dollárra emelkedett, tehát körülbelül annyira, mint

a mennyit atyjuk örökölt alig nyolcz évvel azelőtt. A többi 100 millió dollárt Vanderbilt William H. a következőképpen osztotta meg: 40 millió dollárnyi vasúti- és egyéb értékpapirt tartalékalapnak rendelt, melynek jövedelmei egyenlő részben nyolcz gyermekét illették. Ezzel minden egyes gyermekének 600,000 dollár, vagyis harmadfél millió korona évi jövedelmet biztosított. Kötelességévé tette örököseinek, hogy ezt az alapot majdan 6k is gyermekeikre hagyják végrendeletileg. További 40 millió dollárt egyenlő részben nyolcz gyermekének rendelt. A még megmaradó 20 millió dollárból a legnagyobb részt özvegye kapta; két millió külön hagyatékképpen Kornélius fíára, egy millió dollár egy kedves unokájára szállt, különböző nagyságú összegek jutottak más rokonainak és barátainak s körülbelül egy millió dollár jótékony egyesületeknek s más közintézeteknek. Mauzoleumát 300,000 dollár költséggel saját kívánsága szerint egykori kedves sziget-házájában, a Staten Islandon, New-Dorban építtették meg.

(Folytatás következik.)

Meg fogod banni, ha elmulasztod a tőkebefektetés olyan kitűnő alkalmát, mint a hadikölcsön!

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Enyém vagy. Drasche-Lázár Alfrédnek most jelent meg második regénye *Enyém vagy* címmel. Ez is abban a körben játszódik, mint a *Tüszpróba* s a melyet az író nemcsak jól ismer, hanem lát-hatóság sok tekintetben együtt is érez vele, — nyilván élettapasztalatai és emlékei fűzik hozzá. A magyar úri osztálynak egy külön fejlődésű és külön csoportja ez: Bécsben élő vagy legalább Bécsbe sokat járó magnások, a kik a hadseregben — természetesen a huszároknál — szolgálnak vagy a diplomáciánál, nem gazdagok, sőt a vagyon hiánya néha komplikációba sodorja őket, de még fogatkozásaikban és gyöngéikben is urak; Bécsét szeretik, otthonosak benne, a császárváros szelleme némi különleges bélyeget üt rájuk, bár magyarságukhoz erősen ragaszkodnak, már csak tradícióból is. Az anyagi szempontok, mint mindenkinél, a ki nem nagyon gazdag, nagy szerepet játszanak s a polgár-ember elől sem zárkoznak el, ha vagyonos. A férfiak gavallér és tisztaságukra sokat tartó úriemberek, a nők szépek, de könnyen akadnak közöttük olyanok, a kiket a vagyontalanság letántorít a morális korrektség útjáról — az egy körből való férfiak és nők közötti erkölcsi színvonal-különbség érdekes dolog Drasche-Lázárnál, bár nem látszik tendenciósusnak, talán inkább öntudatlan. Már a *Tüszpróba*-ban is volt egy magnás asszony, a kinek romlottsága vesze-

delmet hozott gyermekeire, — az *Enyém vagy*-ban enyhébb az eset: itt a hervadó özvegy grótné kitarthatja magát egy gazdag polgári eredetű sportemberrel, de ebből nem származik semmi baj senkire. A grótné fia, Odelszky Géza gróf a regény főszereplője, mulató, szertelenül könnyelmű huszáronkéntes, a kinek igen sok baja van a szolgálatban felette szigorú ezredes nagybátyjával. Veszedelmesen beleszeret egy szenvedélyes, szép félyilági nőbe, el is akarja venni feleségül, de ebből a szándékából kigyógyítja ezredes nagybátyja, mikor bebizonyítja neki, hogy a leány méltatlan a szerelmére. A kissé puha akaratú, de alapjában nem romlott fű fájó szívvel megy el a nyári hadgyakorlatra, baleset következtében lábát töri, sebesülten kerül egy derék, gazdag polgár-ember házába, gyógyulása alatt — bár a bécsi szerelem sebe még csak félig hegedt be — összeszerelmesedik a magnásoskodó háziasszonnyal. A szerelemből házasság lesz, melyet mint egy félelmes árnyéket a szakításba bele nyugodni nem tudó bécsi kokott. A fiatal pár násztűzjakor útjukba is vetődik a Semmeringen s a fiatal grótot, a ki el akarja tűzni, egy viharos jelenet után magával ragadja egy sziklahasadékba. Ebbe a tragikus fordulatba nehezen tud belenyugodni az olvasó, az elbeszélés könnyed és csaknem mindig derült hangja nem készít rá elő, — a gróf nem érdemelte meg ezt a hirtelen véget. Mäskülönb a gróf és a félyilági nő viszonya a szakítás után a regény legjobban rajzolt motívumai közé tartozik: a mint a legénykori szerelem emléke mint egy fenyegető árnyék mindig ott van a boldog, tiszta szerelem felé haladó fiatal ember tudatában, néha mozdolódni kezd, mint hogy a begyöngyült sebek is időnkint fájni kezdenek, a nő féltelen érzéki szerelmének monomániává válása épen a férfi folytonos visszautasítása miatt, — ez mindenképen valószínűen van motiválva. Jók az alakok is nagyobbbrézt: néhány kívülől is felismerhető vonással vannak megrajzolva, körvonalaik elválnak a háttértől és egymástól, az olvasó is könnyen különválasztja őket tudatában. Érdekes a polgári emberek és magnások közötti különbség, melyet az író itt is megtesz: éreztetni tudja a különböző levegőt, a melyből származnak s a becsület, kemény munkán felmőt polgárokat erkölcsileg tartalmasabboknak, kompaktabb jelleműeknek látja a könnyedebb, rutinosabb, de könnyebb fajsúlyú magnásoknál. A regény jól van elbeszélve, jelenetről jelenetre meg tudja tartani az érdeklődést, némely helyein érdekfeszítő

is, — bizonyára épp oly népszerűsége fog jutni, mint a *Tüszpróba*. A terjedelmes kötetet a Franklin-Társulat szép kiállításában adta ki; ára 6 korona.

A Jó Pajtás. Benedek Elek képes gyermeklapja legújabb december 2-iki számába *Vérsely* Gyula írt verset, *Benedek Elek elbeszélést*, *D. Lengyel* Laura folytatja regényét, *Kelenen* Antal verset, *Kozma* Imre mesével kedveskedik, *Benedek bácsi* egy szép versét csinos rajz díszíti *Váradi* Antal Vörösmarty születésnapjáról mond el érdekes dolgokat. Az *Émmi Csodaországban* című regény, tarka mese, a rejtvények, szerkesztői üzenetek egészítik ki a szám gazdag tartalmát. A *Jó Pajtás*-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára egész évre 12 korona, fél évre 6 korona, negyed évre 3 korona egyes szám ára 24 fillér. Mutatványszámot kívánatra küld a kiadóhivatal, IV. ker. Egyetem-utca 4.

A HÁBORÚ NAPJAI

November 22. A nyugati harczterén Flandriában nyugtalanító tüzelés, Lensből északra és a Scarpetól délre a németek angol előretöréseket vertek vissza. Cambraitól délnyugatra a csata tovább tart. Az ellenség gyalogságának és páncélos automobiljainak tömeges harcbevételével igyekezett kikényszeríteni az áttörést, de a kísérlet meghiúsult. A német első vonalon túl némi teret nyert az ellenség, de nagyobb eredményeket nem tudott elérni. Kötélkei a német gyalogság ellentámadásába ütköztek. A Schelde nyugati partján a németek kivetették az angolokat Annauxból és Fontaineből, a keleti parton pedig Rumillytől délre fekvő állásaiba üzték vissza. A sötétség beálltával a harc is alábbgyött. St. Quentin déli arcvonalán a németek egy első vonalukba behatolt francia osztagot ellentámadással kivetettek. Craonne és Berry au Bac között erős francia előretörések, melyeket a németek visszavertek, csak La Ville au Boistól északra maradt meg egy francia fészék. Az olasz harczterén a Monte Melettától nyugatra olasz támadásokat ellentámadással visszavertünk. A Brenta és a Piave közt rohammal elfoglaltuk a Monte Fontana Seccát és a Monte Spinucceinát.

Két fronton harczolunk: a fegyverek frontján és a pénz frontján. A sikerült hadikölcsön is megnyert csata.

November 23. A nyugati harczterén Flandriában a Cambraitól délnyugatra levő csataterén Moeuvre és Fontaine voltak a tegnapi harc gőczpontjai. Moeuvrenek és a hozzá nyugatra fekvő állásoknak az ellenség több ízben eredménytelenül rohant neki. Kezdetben elért kisebb sikereit a németek ellentámadásokkal kiegyenlítették. Fontaine két oldalán és Fontaineből az angolok nagy erőket vetettek harcra, az elkeseredett közelharczokban az ellenség vereséget szenvedett. A németek visszaverték az ellenséget és elfoglalták Fontaine falut. A Lafolie erdőt megtisztították az ellenségtől. A Rumilly, Banteux és Vendhuille elleni angol támadások is összeomlottak. Az olasz harczterén a Piave és Brenta közt a harcok kedvezően folytak. A Hétközség fensikján csapataink sikeres előretörései az ellenség részéről számos leghevesebb ellentámadást váltottak ki, a melyeket elhárítottunk. Az olaszok több ezer foglyot vezettek.

November 24. A nyugati harczterén Cambraitól délnyugatra az angolok újból megkísérelték a döntést. A Queantól Banteuxig terjedő arcvonalon erős tüzharc vezetete be a csatát. Egy erős támadás Suchy ellen összeomlott. Moeuvre a németek több rohammal szemben megvédték. Különbösen erős volt a Bourlon, Fontaine és Lafolie elleni lökés, melynek ereje megtört a német csapatok hősiességén és tüzerük megsemmisítő hatásán. Az ellenség, mely súlyos áldozatok árán csak lassan nyert tért Bourlon irányában, itt a németek ellentámadásával találta magát szemben, mely ismét kivetette őket Bourlon faluból és erdőből. A Fontaine és a Lafolie erdő elleni többszöri rohamokban kimerült az ellenség ereje. Csak Fontaine előtt 30 angol páncélos gépkocsi hever szétlőve. Az olasz harczterén a Piave és a Brenta közt a Hétközség fensikján az ellenség nagy erőket intézett ellentámadása összeomlott.

November 25. A nyugati harczterén a Cambraitól délnyugatra levő csataterén heves, de helyileg elhatárolt harcok. Inchy ellen az angolok négy sűrű rohamra volt eredménytelen, ellentámadásokkal a németek több száz méter tért nyertek. Egy támadással az angolok Bourlon faluig nyomultak előre, de a németek ellentámadása szoronyral verte vissza őket. A német trónörökös arcvonalán a francziák élénk tevékenysége. Az olasz harczterén az olaszok támadásai a Brenta mindkét oldalán és a Monte Pertien ellen vonalainkon megtörték.

November 26. A nyugati harczterén Cambraitól nyugatra levő csatamezőn az ellenség makacsul

MAGYAR KÖNYVTÁR

Szerkeszti: Radó Antal.

Újdonságok:

Egy-egy szám 36 fillér.

875. BRÓDY SÁNDOR

A kötőró és egyéb elbeszélések

880—881. DRASCHE-LÁZÁR ALFRÉD

A kutyabőr és egyéb történetek

878—879. ORCZY BÁRÓNÓ

Lady Molly kalandjai

Detektiv-történetek. Ford. Kisléghi Kálmán.

876—877. GAGYHY DÉNES

A székelyek

Hangulatok, mondai és történeti vázlatok.

Dr. FRIDRICH VILMOS TÖRZSERVOS A BUDAPESTI MUNKÁS BIZTOSÍTÓ PÉNTÁR FŐORVOSA PÉNTÁRI SZOLGÁLATÁNAK 25 ÉVES JUBILEUMA.

Kapható: LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál, Budapest, VI., Andrassy-út 21. és minden hazai könyvkereskedésben.

FOGAK

és teljes fogorvosok szájpadlás nélkül, a gyökereket eltávolítják.

FEG

FEG

huzás teljes érzékeléssel; hasznavehető, szilárd és tartós.

Dr. HEGEDÜS JAKAB

ismételt támadásait Inchy ellen, de a németek teljesen visszaverték. A Bourlon elleni gyengébb előretörést is visszaverték a németek s a Bourlonnál vonaluk mögött maradt angol fészkeket megtisztították. Somognieux és Beaumont között a franciák négy kilométer szélességben kezdtek támadást. Az első támadó hullámok kezdéppé özmültek vissza a kiinduló állásokba s újonnan harcba vetett erők többszöri támadása is összeomlott. Az olasz harctéren az utóbbi napokban a Brenta-völgyben és ettől keletre a hegységben lefolyt harcok részünkre további területnyeréséget eredményeztek. Az ellenséges ellentámadások sikertelenek maradtak.

November 27. A nyugati harctéren Flandriában a Cambraitól délnyugatra levő csatár egy szakszain naphosszat erős tűzharcz. Bourlon falut a sötétség leple alatt megtámadták az angolok, de súlyos közelharczban visszaverték. Az olasz harctéren a helyzet változatlan maradt. Krausz Alfréd tábornok alpesi csapatai a legutóbbi tíz napon Cisonon mellett vívott harcokban ismét a legnagyobb kitartással és vitézséggel harcoltak.

November 28. A nyugati harctéren a Cambrai melletti csatáren az angolok friss hadosztályokkal támadtak Bourlon, Fontaine és a csatlakozó német állások ellen. Bourlontól nyugatra a támadó hullámok és az előttük haladó páncélos gépkocsik összeomlottak a németek tüzeiben. Bourlon és Fontaine között többszöri hasztalan roham után behatoltak a német védelmi zónába, a két helységet a németek átmenetileg elvesztették, de a német gyalogság ellentámadása tényleg rohammal visszafoglalta és visszavetette az ellenséget a bourdoni erdőbe. Tahuretól északnyugatra és Noménytól északkeletre eredménytelen francia vállalkozások. A többi harctéren nincs esemény.

HALÁLOZÁSOK.

Hósi halált haltak: **BARCZEN TIBOR**, a 31-ik tábori tarack-ezrednek a 18-ik repülő századhoz beosztott tartalékos hadnagya, a kis ezüst és bronz vitézségi érem és a II. osztályú német vaskereszt tulajdonosa, a Belvárosi Takarékpénztár tisztviselője 26 éves korában, az ellenség előtt teljesített szolgálata közben lezuhánás következtében szenvedett súlyos sérülése folytán. — **SIMONYI BENŐ**, a 44-dik gyalogezred hadnagya, a vitézségi érem és Károly-kereszt tulajdonosa, egy orosz támadás visszaverésénél három ellenséges

golyótól szíven találva. — **Dr. FÜLÖP LÁSZLÓ**, a 82-dik székegy gyalogezred hadnagya, budapesti ügyvéd, a harctéren szerzett betegségében, 41 éves korában.

Elhunytak még a közelebbi napokban: **BIELEK MIKSA**, nyug. műegyetemi tanár, 85 éves korában, Budapest. — **GAÁR JÁNOS**, 88 éves korában, Budapest. Az elhunyt Gaár Vilmos kúriai bíró az édesatyját, Zoltán Vilmos író pedig az apósát gyászolja. — **Domályosi HORRY GÉZA**, államvasuti ellenőr, hatvanegyes éves korában, Budapest. — **KOLLÁR PÉTER**, Esztergom vármegye nyugalmazott érsvasúzi elnöke 81 éves korában, Esztergomban. — **ADÁM KÁLMÁN**, a vezsenyi református egyháznak 25 éven át volt lelképásztora, a kecskeméti református egyházmegyének 35 évig volt esperese, a dunamelléki ref. egyházkerület volt főjegyzője, 77 éves korában, Veszényben. — **Dr. HORVÁTH JÓZSEF**, országgyűlési képviselő, Budapest. — **Nagysepesényi és mutnai VLADÁR SÁNDOR**, gyógyszerész, 60 éves korában, Losoncban. — **Legényei SOLTÉSZ JÓZSEF**, földbirtokos, Zemplén vármegye törvényhatósági bizottsági tagja, 68 éves korában, Királyhelmezen. — **HETENYI BÓDÓ**, a miskolci m. á. v. állami elemi iskola igazgatója 67 éves korában, Miskolcban.

Ózv. STEINER SÁMUEL, szül. Altstädter Jozefa 82 éves korában, Veszprémben. Nővére volt lovag Ováry Lipót nyugalmazott miniszteri tanácsosnak, az országos levéltár főlevéltárosának. — **Ózv. MEDVEI REZŐ**, 80 éves korában, Budapest. — **SCHUSTER OTTÓNÉ** szül. Szemeskey Erzsébet, 76 éves korában, Budapest. — **Dr. BAIKNER IMRÉNÉ**, szül. Zborill Lora, 46 éves korában, Budapest. — **Ózv. MAUTNER MIHÁLYNÉ**, szül. Braun Berta, Budapest. — **BUGOVITS LAJOSNÉ**, szül. Bozay Anna, Országos magyar királyi zeneakadémiai gondnok felesége, 47 éves korában, Budapest.

Szerkesztői üzenetek.

Sétatéren. Csak kerülgeti a témát, nem fogja meg igazán. Csak beszél a csonka katona szenvedéséről, de érezetn nem tudja.

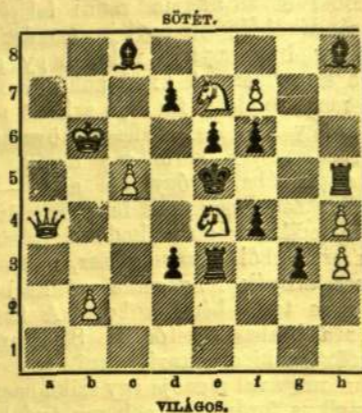
Csúnya kudarc. Ki a szeretőm? stb. Erőlködik, erőlködik, de csak úgy, mint az atléta, a ki papiroshól készült roppant súlyokat emel nagy erőlködéssel.

Vallomás. Nagyon kezdetleges a technikája a fiatal-san bombasztikus a beszéde.

Fohász. Azt írja: edd már évek óta (a háború t. i.) és a nagyhatalmak a békekötésre még most se hajlanak. Vajjon igazán versnek képzeli az ilyen lapos prózát?

SAKKJÁTÉK.

3080. Henriksen Th. C.-tól, Fredrikstad.

Világos indul és a harmadik lépésre mattot ad.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 44-dik számában megjelent képtalány megfejtése: *Szegedi paprika.*

Felelős szerkesztő: **Holtay Pál.**

Szerkesztési iroda: Budapest, IV., Vármegye-utca 11. Lapkiadó tulajdonos **Franklin-Társulat IV., Egyetem-térsz. 4.**

10 darab «PAX»-tablettával (60 fillér)
10 darab tojást takarít meg!
Okos háziasszony használja. * Úgyes kereskedő árusítja. 10 darabos mintai üdemezt 1.- K-ért bérmentve küldünk. 140 tubus K 60 bérmentve. — Felhívó szög reklámok ingyen. **PAX** művek Budapest. Képviseletet felvesszünk. **VII., Rákóczi-út 24. sz.** Telefon: **József 28-05.**

HAJELTÁVOLÍTÓSZER!

Baviant eltávolít hőlgyek arczáról, karjáról minden kellemetlen szörzetet. Fájálatmentes. Azonnal látható hatás. Orvosilag ajánlva. Vidékre utaditással. Szétküldés diszkrétén. „**Kebelkrém**” a keblét fejleszti, keménynyé és üdévé teszi. Arczhamaszto és krémek. — Kiváló arczfehérítőkrém.

BOTTÁR REGINA kozmetikai intézete. Budapest, Erzsébet-körút 34. sz.

ÓRÁK
kiváló pontossággal szabályozva 10 évi jótállás mellett.

ÉKSZEREK
divatos és izlées kivitelben.

EVŐESZKÖZÖK
esztét és alacsonyárúakból.

EZÜSTNEMŰEK
és

DISZTÁRGYAK
szigorúan szabott jutányos árakon készpénz és előnyös részletfizetéssel feltehető mellett beszerzedhetők

BRAUSWETTER JÁNOS
CHRONOMETER és MŰÓRÁSNÁL
Alapítványt Szeged. Számos ki-
1847-ben. tündetés.
Több ezer ellenőrzött levél. Legújabb
diszes nagy képes árajzgyűjtemény
ingyen és bérmentve.

Alapítva **1810-ben. Haltenberger Béla Kassa**
ruhafestés, vegytisztítás, gallértisztítás.
A GYÁR TELJES ÜZEMBEN VAN.
Gyász esetben ruhafestés feketére és egyen-
ruhák tisztítása soronkivül.

Új szépirodalmi könyvek

DRASCHE-LÁZÁR ALFRÉD

FELNER-DÉNES PÁL

ENYÉM VAGY!

AZ ÁRNYÉKEMBER

REGÉNY

FANTASZTIKUS REGÉNY

Ára 6 korona

Ára 6 kor. 60 fillér

A «Tüzpróba» kitünő szerzőjének új regénye, a melynek érdekfeszítő, fordulatos cselekménye a magyar előkelő világ körében, nagyrészt főrangú magyar huszártisztek között játszik le.

Olyan ez a fantasztikus regény mint egy opium-álom: eleinte szeliden ringat, majd örvénylő érzések, vad szenvedély és tomboló gondolatvihar misztikus szimfoniája...

KISS JENŐ SÁNDOR

HAVAS ALISZ

A GÉP

SZENT BORBÁLA KÉPE

NOVELLÁK

REGÉNY

Ára 4 kor. 80 fillér

Ára 6 korona

Tizennyolcz novella van ebben a könyvben, jól megkomponált, érdekes történetek, melyek kiválnak úgy meséik változatosságával, mint alakjaik erőteljes rajzával a mai magyar novella-írás átlagából.

Egy fiatal írónő első könyve. Kiválóan elbeszél, érdekes történet, melynek folyamán finoman megrajzolt, élettelen alakokat mutat be a mai kornak a levegőjéből.

FŐVÁROSI SZINHÁZAK MUSORA

356—359. szám.

EDWARD SHELDON

ROMÁNCZ

Színjáték 3 felvonásban, előjátékkal és utójátékkal

Fordította **HELTAI JENŐ**

Ára 1 korona 60 fillér

Kaphatók minden könyvkereskedésben.

Használhatatlan
FOGSOROKAT
film és szentörmelékeket, higany, szent-papirhulladékokat, zálogszedőket veszek:
Gross Antal, Budapest, VIII., József-körút 23.

MÓRICZ PÁL
új könyve:

A FERGETEGBŐL

Rajzok a magyar katonáról, magyar alakokról és magyar vidékekről ::

Ára 5 korona.

E könyv kiadásából és árusításából befolyó minden jövedelem a magyar kir. budapesti I-ső honv. gyalogezred üzvegy- és árvaalapját illeti. ::

Kapható:
LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r. t.-nál, Budapest, VI., Andrássy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

Margit-Crème

a főrangú hölgyek kedvenc szépítő szere, az egész világon el van terjedve. Páratlan hatása szerencsés összeállításában rejlik, a bőr azonnal felveszi és kiváló hatása már pár óra lefolyása alatt észlelhető. Mivel a Margit-crème utánozzák és hamisítják, tessék eredeti védjeggyel ellátott dobozt elfogadni, mert csak ilyen készítményért vállal a készítő mindennemű felelősséget. A Margit-crème ártalmatlan, zsírtalan vegytiszta készítmény, amely a külföldön nagy felhívást keltett. Ára kis tégely 2 K, nagy tégely 4 K.

Margit-szappan 5— kor. Margit-pouder 1-50 kor.
Gyártja **Földes Kelemen** laboratoriuma Aradon.
Kapható minden gyógyszárban, illatszert- és drogg-üzletben.

MATTONI-FEL
GISSHÜBLER
természetes égvényes SAVANYÚVIZ.

Csillárok

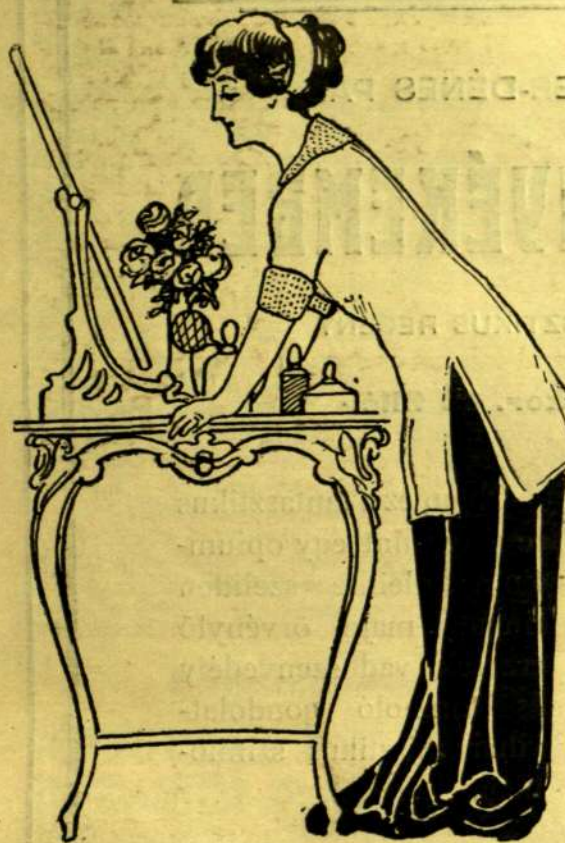
legmodernebb kivitelben, óriási választékban, készpénz vagy törlesztéses kölcsöndij ellenében. — **Gáztűzhelyek**, gázzugló, gázzugló, gázzugló.

Gáztűzhelyek

kaphatók. „**AUERFÉNY**”
BUDAPEST
VI., Vilmos császár-út 3.

LOHR MARIA (KRONFUSZ)

A főváros első és legnépszerűbb, csipke-tisztító, vonyítató és kelmetestő gyári intézete.
Gyár és VIII. Baross-u. 85.
Fiókok: II. Fő-u. 27. IV. Ekkó-ut 6. Kosz-kemelő-u. 13. V. Harmad-ut. 9. VI. Teréz-krt 39. Andrássy-ut 16. VIII. József-krt 2. Telefon: József 2-37

Bájos és üde

csak az a nő lehet, a kinek akárcsak a napi mosdás, fésülködés — életszükséglete a

DIANA ARCZKRÉM és DIANA PUDER

mindennapos használata.

Próbadoboz vagy tégely — 1.— korona.
Nagy — 2.50

Mindenütt kapható! ♦♦♦♦♦

POLITIKA

címmel havi folyóirat indult meg november havában.

Főszerkesztő:
ZLINSZKY ISTVÁN

Felelős szerkesztő:
DOBAY ISTVÁN dr.

Nagy érdekességű politikai, szociológiai és nemzetgazdasági közlemények. Hazai és külföldi munkatársai a közélet kitérő-ségei. Előfizetési díjak: Egész évre 24 K, félévre 12 K, egyes szám ára 2 korona, bővített szám ára 3 korona.

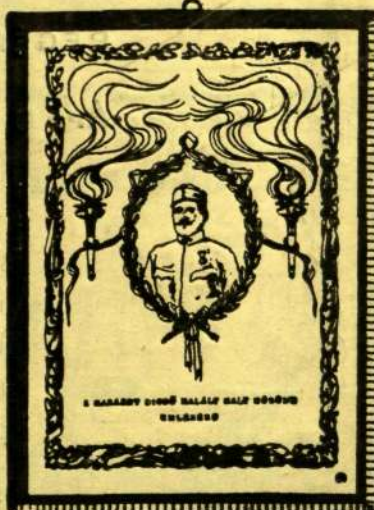
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
IV., Reáltanoda-utca 18.
Telefon: József 25-11.

Exhumálásokat

az összes európai hősi temetőkből, valamint a szükséges okmányok beszerzését szolid árban, anyagi kezesesség mellett eszközölünk

Szende és Szabó ezelőtt Gebauer Károly r.t. exhumálási vállalata, Budapest, Károly király-út 4. Elsőrendű szakintézet. — Telefon 51-02.

Órizzük meg hősi halált halt kedveseink emlékét!

Bredeti nagyság 30 x 28 cm. Törvényesen védve. Tetszés szerint falra is függeszthető, asztalra is állítható. A világháború majd minden családból kiragad egy-egy kedves hozzátartozót. Kinek emlékét szívünkbe zárván, feledni nem tudjuk. Ezeknek a dicső halált halt hőseinknek emlékét megörökítenünk, igen díszes, szép kivitelű fényképtartó keretet, melybe bármilyen arckép beilleszthető 2 korona. Beküldésére ellenében bérmentve küldi Mátyás Vilmos kiadóhivatala. Budapest, IV. ker. Egyetem-utca 4. szám. — Gyűjtőknek 6 darab után 1, 10 darab után 2 tiszteletpéldánnyal szolgálunk. *****

Vadászspportot űzők

akár itthon, akár a fronton vannak — figyelmébe ajánljuk a

„NIMRÓD”

KÉPES VADÁSZUJSÁG-OT

Állandó melléklete:

„A vadászeb”

című egyedüli magyar nyelvű ebtenyészési szaklap.

Mindkét lap gyönyörűen illusztrálva.

Előfizetési ár mindkét lapra: egész évre 16 kor., félévre 8 kor., negyedévre 4.— K, egyes szám ára 50 fillér.

Tessék mutatványszámot kérni.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. sz. (Franklin-Társulat.)

AZ AËRO

A repüléssel és léghajózással foglalkozó egyedüli magyar hivatalos folyóirat.

Minden számában érdekes és eredeti fényképfelvételek közöl. A léghajózás eseményeiről, fejlődéséről és czéljairól kitérő és könnyen érthető népszerű cikkekkel tartalmaz. Különösen figyelemre méltók a léghajózás és repülés hadi alkalmazásáról írott közleményei, valamint az ifjuság számára külön fenntartott kisrepülő-gép (modell) rovata.

Mutatványszámokat a kiadóhivatal szívesen küld

Budapest, I. ker., Retek-utca 46. sz.

Olvassa a hirdetéseket

RENDELÉSNÉL SZIVESKEDJÉK LAPUNKRA HIVATKOZNI

Országos Hangjegykölcsönző Intézet

Budapest, IV. ker., Sütő-utca 2. szám, félemelet. (Deák-tér mellett.)
Hangjegykölcsönzőnk feloleli a komoly és könnyebb zene-fajokat, melyek az újdonságokkal folyton kiágészitettek.
Előfizetés: 3 óra 15— K, 6 óra 28— K, 12 óra 52— K.
Az előzetes beérkezéssel megküldjük kimerítő jegyzékünket. Biztosíték 10 K, mely az előfizetés megszűnésékor visszaadatik.
Folyton Újdonságok. Országos Hangjegykölcsönző Intézet Budapest, IV., Sütő-utca 2. földem. (Deák-tér mellett)

49 SZÁM. 1917. (64. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. BUDAPEST, DECEMBER HÓ 9.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegy-e-utca 11. Egyes szám ára 60 fillér. Előfizetési feltételek: Egészévre — 30.— korona. Félévre — 15.— korona. Negyedévre — 7.50 korona. Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott viteldi is esatolandó.

MAGYAR CSAPATOK ÁTVONULÁSA NOTTA DI LIVENZÁN

A kövér nő élete kinlódás!

Kigunyolják, kikozagják, örökös tréfa tárgya! Minden ember-utánafordul, nem tud állóködni, vendéglőben, kávéházban két széklet kínál nekik. Egyszerű élet módját nem zavaró kúra segítségével igen rövid időn belül karcsúvá lesz a legkövérebb nő vagy férfi. Csak 1 doboz Maigrin használjon és megkepi környezetét. — Egy kurához való doboz MAIGRIN ára K 6.—. Készíti Palmier G. m. b. H. Berlin. Főraktár: Török József gyógyszeriára, Budapest, Király-utca 12.